

Når en 125 år gammel madpakke begynder at fortælle ...

– en workshop i almen didaktik uden for klasseværelsets fire vægge

Af Linda Nørgaard Andersen, leder af Skoletjenesten Arbejdermuseet

Uanset hvilket linjefag lærerstuderende vælger at kaste sig over, så vil de alle stifte bekendtskab med faget almen didaktik. Dette pædagogiske grundfag er nærmest ryggraden i deres kommende virke som lærere, det er nemlig i dette fag, at de studerende skal tilegne sig teoretisk viden og praktiske kompetencer til at planlægge, gennemføre og evaluere deres undervisning. Tidens strømninger i form af Ny Nordisk Skole og Gør en god skole bedre lægger op til en øget undervisning uden for det traditionelle klasseværelse, og med dette in mente kastede Arbejdermuseet og Zahles Læreruddannelse sig ud i et fælles alment didaktisk projekt.

Forestil dig et hold af førsteårsstuderende på læreruddannelsen. De er ivrige, snakkende, debatterende og ikke mindst nysgerrige på det studie og den verden, der er i fuld gang med at åbne sig for dem. Med sig har de en masse forestillinger om det at lære og ikke mindst om at være lærer. Al deres opmærksomhed er rettet mod den viden, de skal være med

til at skabe inden for klasseværelsets fire vægge og i mødet med eleverne. Hvordan skal de organisere undervisningen? Hvad med undervisningsdifferentiering? Og hvad med al den viden og de erfaringer, som eleverne ikke kan tilegne sig inden for klasseværelsets fire vægge?

Almen didaktik er et pædagogisk grundfag, som understøtter de studerendes arbejde med at finde svarene på disse spørgsmål. Fagets formål er, at de studerende tilegner sig teoretisk viden om og praktiske kompetencer til at planlægge, gennemføre og evaluere undervisningen. I vinteren 2013 deltog 50 førsteårsstuderende fra Zahles Læreruddannelse, København, i en workshop på Arbejdermuseet. De studerende havde alle dansk og engelsk som 1. og 2. linjefag, men workshoppen karakter var ikke præget af deres linjefag, men af faget almen didaktik. Workshoppen blev til i et samarbejde mellem Hanne Schneider (lektor ved Zahles Læreruddannelse) og Linda Nørgaard Andersen (Skoletjenesten på Arbejdermuseet, København), og målet var fra begyndelsen at øge de studerendes opmærksomhed på de potentialer og udfordringer, der ligger i samarbejdet med og brugen af museerne i deres virke som folkeskolelærere. Specielt fordi de i deres

valg af linjefag ikke har en direkte faglig kobling til det kulturhistoriske museum.

Vi bærer vores erfaringer med os

De studerende havde alle personlige erfaringer fra ekskursioner og museumsbesøg fra deres egen skolegang. Erfaringer, som medførte både et positivt og et kritisk blik på, hvad et museum kan bruges til. Flere fremhævede sansede erfaringer som fx „Jeg glemmer aldrig smagen af den brændenædesuppe“ eller „Min klassekammerat blev snøret ind i et korset, og jeg husker, at jeg tænkte, at om lidt springer hun“. Størsteparten af de studerende var bestemt positive ved tanken om at tage deres elever med på museer eller andre „udeskolelignende“ aktiviteter, men der var også kritiske spørgsmål og refleksioner som fx „Kan man være sikker på, at det, der foregår på museet, er fagligt forankret“ eller „Museer er vel som oftest kun for historiefaget“.

Det er ikke første gang, at museer bliver betragtet som et sted kun for historielæreren, og netop derfor var afsættet for denne workshop faget almen didaktik. Bevidst valgte vi ikke at fokusere på fagdidaktiske spørgsmål, men i stedet at tage udgangspunkt i alment didaktiske spørgsmål som fx: Hvordan kan man bruge museet i tværfaglige sammenhænge? Hvordan kan museet understøtte forskellige læringsforudsætninger? Og hvordan kan museet skabe den variation i undervisningen, som vi ved, er afgørende for at højne læringspotentialet? Formålet med dette var, at de studerende i deres kommende virke kunne se museet som et supplement til deres undervisning, og at de, uanset hvilket fag de skal planlægge ud fra, kan se museer i al almindelighed som et middel til at differentiere og varie-

re undervisningen. At den kommende matematiklærer får øjnene op for, at matematik i anvendelse sagtens kan foregå på et museum, at den kommende fysiklærer overvejer, om et naturvidenskabeligt museum kunne være en god ramme at introducere nye faglige begreber i, at dansklæreren overvejer, hvordan de gamle lejligheder på Arbejdermuseet kunne give eleverne inspiration til deres egne historier etc. Men mest af alt at kommende lærere i fællesskab kan tænke museerne med som et læringsrum for fælles faglighed. I de studerendes selvstændige arbejdede efter workshoppen blev det derfor netop opgaven at tænke mindst tre fag ind i et forløb, der tog udgangspunkt i én og samme genstand. Og valget af konkrete genstande viste sig at være en øjenåbner for de studerede og deres forståelse for museets muligheder.

Når en madpakke fortæller ...

For at illustrere den tværfaglighed og fælles faglighed, der kan ligge i brugen af museer, blev workshoppen bygget op omkring museets største styrke – genstanden. Genstande har et fantastisk læringspotentiale, da de kan inddrages i alle fag og bruges med mange mål for øje. Med den rette rammesætning kan enhver genstand vække undren og nysgerrighed og skabe visuelle billeder af en historisk periode eller kontekst: En viden, der synes abstrakt, som kan udfordre os på vores forestillingsevne, og derved danne grundlag for at læring kan finde sted. Den første genstand, de studerende blev præsenteret for, fik de ingen forhåndsviden om. De fik forevist genstanden og blev herefter stillet en række spørgsmål inspireret bl.a. af Eilean Hooper-Greenhills analyseskema til genstandsundervisning.¹ Spørgsmålene lød fx: Hvad er

det? Hvem har lavet den? Hvordan lugter/smager den? Hvilken funktion har den haft? Og hvilke associationer får I om de mennesker, der har lavet den?

De studerende afkodede hurtigt, at der var tale om en madpakke, og at den ikke var praktisk, idet tryksværten fra avisen måtte have sat sig i fedtet, og at madpakken i regnvejr ville være blevet våd og uspiselig. Men på spørgsmålet „Hvad fortæller den om de mennesker, der har haft den?“ begyndte deres forestillinger og fortællinger for alvor. „Den er pakket ind i Social Demokraten, så det må have været en arbejder“, „Den må have tilhørt en, der ikke kunne nå hjem i frokostpausen“, „Det er sandsynligvis en kvinde, der har smurt til sin mand, hun har ikke haft meget at gøre med“, „Måske den slet ikke er smurt i et køkken, jeg har læst, at der ikke var køkken til alle lejligheder på det her tidspunkt“. Da vi spurgte ind til, hvordan de forestillede sig, der så ud, der hvor var madpakken i sin tid var blevet smurt, begyndte de studerende for alvor at debattere indbyrdes.

Madpakken er en af Arbejdermuseets mest kendte genstande. Og den dialog og de overvejelser, de studerende indledte, var stort set den samme som den, eleverne har, når de undervises på museet. Madpakken kommunikerer med os. Den er håndgribelig, og når den knyttes an til det efterfølgende faglige indhold om sammenhængen mellem materielle livsvilkår og hverdagen omkring år 1900, kan den understøtte erindringen om dette faglige indhold. At madpakken gjorde indtryk, kan bl.a. læses ud af en af de studerendes evalueringer, hvor hun beskriver: „... præsentationen af madpakken pakket ind i Socialdemokraten satte nærmest en film i gang inde i mit

hoved ... brugen af genstande i undervisningen kan virkelig være med til at skabe en mere varieret, fængende og spændende undervisning.“

På egen hånd med tværfaglige briller

De studerende blev præsenteret for flere genstande, hvor vi bl.a. fokuserede på betydningen af rammesætningen, og hvordan man kunne arbejde med rammesætning på flere forskellige niveauer alt efter klassetrin. Rammesætningen af genstande er helt afgørende for at give eleverne indtrykket af, at de nu arbejder med noget helt andet end bøger og det digitale. Et eksempel var museets juleundervisning, hvor eleverne sidder i en tæt rundkreds på gulvet med dæmpet belysning og sagte julemusik fra en knitrende grammofonplade. Imens indledes fortællingen om familien Hansens tre børn i 1950'ernes København, der hvert år ventede på den aften, hvor deres far hentede julekufferten ned fra loftet. En kuffert, der indeholdt deres julekalender fra forrige år, sprællemændene, de havde ønsket sig så længe, og julepynten. Den gamle kuffert tages frem, og der spørges ind til, om eleverne har lyst til at se kuffertens indhold, hvorefter børnene kaster lange øjne efter de genstande, der nu tages op, og som de får lov at røre ved.

De studerende skulle naturligvis afprøve og implementere brugen af genstande i et undervisningsforløb. Fordelt i grupper blev de sendt ud på museet for at finde en genstand, som de mente, at de kunne bygge et tværfagligt undervisningsforløb op omkring. Forløbet skulle tage udgangspunkt i genstanden og skulle implementere et besøg på Arbejdermuseet og planlægges til elever på mellemtrinnet. Fanta-

sien var stor og genstandsfeltet bredt, da grupperne gik på opdagelse i de faste udstillinger. Grupperne valgte fx: Festsalen, en grammofonspiller, en Madam Blå kaffekande og en valgplakat fra 1953. Workshopdagen blev afsluttet med en kort præsentation af de enkelte genstande, og der blev idégenereret på mulige mål, indholdselementer og arbejdsformer.

Trods de studerendes korte tid på seminarier, så viste det sig, at de havde stor forståelse for at finde de tværfaglige muligheder og potentialer i deres genstand. Madam Blå kaffekanden fik fx et indhold, der byggede på hjemkundskab, historie, dansk og matematik. I matematik skulle eleverne beregne omfang, mål, størrelsesforhold og udarbejde regnehistorier med udgangspunkt i kaffekanden. I hjemkundskab arbejdede man med historiske måltider, der kunne være spist hos en arbejderfamilie med en Madam Blå kaffekande. I dansk skulle der laves meddigtning med udgangspunkt i kaffekanden, og hvor kaffekanden skulle personificeres og fortælle sin livshistorie. Og sådan blev der skabt en fælles faglighed med udgangspunkt i en konkret museal genstand. De studerende afsluttede forløbet med fremlæggelser og analyser af de enkelte forløb med deltagelse af både de studerendes underviser og Arbejdermuseets medarbejder. Til hele forløbet inkl. workshoppen på museet blev der brugt 10 undervisningslektioner i almen didaktik.

Vi er alle rollemodeller

”Jeg er af den opfattelse, at det er væsentligt, at de lærerstuderende kommer til at opleve, at undervisning i skolen foregår i samarbejde med det omgivende samfund og herunder vores museer. Og i den forbindelse er det vigtigt, at de stu-

derende oplever, at deres undervisere på seminarier samarbejder med museernes undervisere, så sådant samarbejde bliver en rollemodel i forhold til deres egne fremtidige læreropgaver”, udtaler de studerendes underviser, Hanne Scheider.

I Skoletjenesten på Arbejdermuseet er vi enige med Hanne. Samarbejdet er altafgørende for det optimale udbytte for alle deltagere. En stor del af efterbehandlingen af disse workshops har derfor bestået i en diskussion om, hvordan vi sikrer at fastholde det øgede samarbejde og kontakten til de studerende, som vi har oplevet som en følge af Learning Museum. Undervejs i projektet er vi blevet særligt opmærksomme på at etablere samarbejdsprojekter med studerende, som typisk ikke ellers ville have brugt os. Studerende, som via deres linjefag ikke ser et kulturhistorisk museum som et oplagt supplement i deres kommende virke og undervisning.

Lærere i dag bombarderes med tilbud om muligheder for partnerskaber og samarbejder med hele det danske foreningsliv og interesseorganisationer. Det er derfor helt afgørende at få etableret kontakten og vist potentialerne i museumsundervisningen allerede i løbet af de første år på læreruddannelsen. For os er det derfor blevet til en løbende diskussion om, hvordan vi sikrer, at de studerendes møde med os via en workshop ikke kommer til at stå alene, men at vi kan koble den på flere forløb, BA-projekter og praktikformer og på den måde sikre en synlighed gennem hele deres uddannelsesforløb. Den diskussion glæder vi os til at føre med videre i den afsluttende fase af Learning Museum.

¹ Oversat og bearbejdet til dansk af Lene Floris i artiklen „Glæden ved det konkrete“ i antologien *Historieskabte såvel som historieskabende*, Dafolo 2000.